

סקר שערכה קרן פרידריך נאומן מגלה: אני ליברלי רק כשבא לי

89% רואים בשחיתות הסכנה הגדולה ביותר כיום * 80% רוצים נישואים אזרחיים * הסקר נערך על ידי הקרן וגילה כי 43% מהציבור היו מצביעים למפלגה ליברלית ו-33% רואים עצמם מעורבים בפוליטיקה * השאלה היא רק מה זה "מעורב" ומה זה "ליברלי" * ובכן, ליברלי עד מידה מסוימת * מאוד מסוימת מאת: ד"ר הנס-גיורג פלק וגב' בטינה מלכה איגלבוס

1/08/2007

כידוע, ישראל טוענת להיות הדמוקרטיה היחידה האמיתית במזרח התיכון. זוהי טענה אשר מהווה אתגר גדול במיוחד לאור המצב הפוליטי והביטחוני הקשה. הציבור הישראלי, על רוב מגזריו, מוכיח מזה כשישים שנה כי ערכים כמו בחירות חופשיות, חרות אישית וחופש הבעה הנם מאבני היסוד של חברה חופשית ומתקנת.

יחד עם זאת ניכר חוסר התאמה בולט בין התמיכה בערכים ליברליים ודמוקרטיים באופן תיאורטי לבין מימושם בפועל. פער זה עולה מסקר דעת קהל אשר נערך לאחרונה ע"י קרן פרידריך נאומן, אשר בראש נציגותה בארץ עומד החתום מטה. הסיבה לפער היא ככל הנראה, לפחות לעיני זר כמוני, הסכסוך האלים באזור אשר מביא את האנשים החיים בו פעם אחר פעם למצבים חריגים.

עם זאת, ראוי לזכור כי לחיות בצל ערכים דמוקרטיים וליברליים משמעו להיות אדם ערכי, גם בסביבה שמתבססת על ערכים לגמרי שונים. כלומר - היינו מצפים מאלו המגדירים עצמם ליברליים גם לתמוך בזכויות האדם, גם כאשר משמעה של התמיכה הזאת מתבטא בצורך לתמוך בערכים אלה כשמדובר ביריבך. לתמוך בחופש דיבור משמעו להגן בחירוף נפש גם על הזכות של המיעוט לטעון כנגד ערכי הבסיסיים.

וולטר. יילחם על זכותך לומר

הפער בין תיאוריה למעשה ניכר במיוחד בשאלות הקשורות לזכויות מיעוטים. מצד אחד תומך רוב מכריע באוכלוסייה הישראלית על כל מגזריה בערכים ליברליים ודמוקרטיים (75-95%) ורוצה בהבטחת יחס שווה לכל אזרחי ישראל וזאת ללא אפליה על רקע אתני או דתי. מעבר לכך תומכים יותר ממחצית האוכלוסייה (55%) בשמירה על זכויות האזרח של ערביי ישראל.

ואולם, לעומת זאת, תומכים 64% מהישראלים בכך שרק יהודים יוכלו להיבחר לראשות הממשלה. נתון מפתיע הוא שאף 31% מהאזרחים הערבים תומכים בחקיקה שכזו.

ובעוד ש-97% (!) חושבים שסובלנות חשובה מאוד או חשובה, שליש מהציבור על כל מגזריו תומך בכך שערבים ויהודים יתגוררו בשכונות נפרדות. הנה עוד אנומליה: 67.8% לא חושבים שישראל מחויבת לפצות את הפליטים הערבים מ-1948 בכל דרך שהיא אך בכל זאת תומכים 61% מכלל הציבור בשוויון בחלוקת משאבי המדינה בין יהודים וערבים. אכן פער בין תיאוריה ליברלית למעשה.

הסקר מראה עוד כי יש נטייה – באוכלוסייה על כל מגזריה בכלל, ובקבוצות המיעוטים (האזרחים הערבים והעולים מחבר המדינות) בפרט – לדגול בערכים ליברליים ודמוקרטיים על פי אינטרסים

אישיים או קבוצתיים. רוצה לומר: כאשר מדובר בזכויות שלהם, קבוצות אלה נראות ליברליות למדי, אך הן אינן מפגינות את אותה סובלנות כלפי קבוצות אחרות.

כך למשל תומכים העולים מחבר העמים ברוב גדול (82%) בנישואים אזרחיים בעוד 63% מהם מתנגדים להגנה על זכויותיהם של האזרחים הערבים ו- 80% מתנגדים לפיצוי הפליטים הערבים מ-1948 בכל דרך שהיא. האזרחים הערבים תומכים ב-95% בשוויון בחלוקת משאבי המדינה בין יהודים וערבים אך 58% מתנגדים בכל תוקף לשוויון זכויות של הומוסקסואלים ולסביות.

כפי שעולה מהסקר, קיים פער לא רק בין התמיכה בערכים ליברליים ודמוקרטיים באופן תיאורטי לבין מימושם בפועל, אלא נראות גם עמדות סותרות לגבי כמה ערכים ליברליים בסיסיים הנובעות מחוסר ידע לגבי הליברליזם – שלא דווקא מיוחד לישראל. סתירות אלה ניכרות למדי בתחום הכלכלה. למשל, 60% מכלל האוכלוסייה תומכים בהפחתת הרגולציה והפרטה ומספר דומה של אזרחים מאמינים כי הגלובליזציה מהווה הזדמנות להתפתחות הכלכלית וחברתית של מדינת ישראל. 80% אף חושבים כי "תחרות" היא חשובה מאוד או חשובה.

לעומת זאת, 60% חושבים כי המדינה צריכה לקבוע שכר מינימום במקום שהשכר ייקבע ע"י כוחות השוק החופשי ו-50% סבורים כי יש צורך ל"יותר רווחה" לעומת 35% אשר תומכים ב"יותר תחרות חופשית". לא בדיוק ליברליזם.

ערבי ראש ממשלה? ליברלי? הנה, עכשיו לא בא לי

כאשר מסתכלים על התשובות לשאלות המתייחסות לערכים ליברליים ומימושם בפועל – גם כאשר מדובר בשאלות ספציפיות החשובות במיוחד לליברלים בישראל, כמו הפרדת דת ומדינה ונישואים אזרחיים – לא ניכר הבדל בין אלה המעמידים עצמם במרכז המפה הפוליטית או חושבים כי נחוזה מפלגה ליברלית ומכריזים את נכונותם להצביע עבור מפלגה כזו מצד אחד ובין כלל האוכלוסייה מצד שני. ובמילים אחרות: לא ניתן לקבוע פרופיל של "הישראלי הליברלי". לכל היותר ניתן לקבוע, כי עם רמת ההשכלה עולה גם רמת המודעות לערכים ליברליים והנכונות למימושם בפועל.

תוצאה חיובית מזווית ראייה ליברלית הינה העובדה כי נדמה שהאמון המוחלט לכאורה, שאותו רכשה האוכלוסייה בעבר לסמכות המדינה ומוסדותיה, אט אט מפנה מקום ל"חוסר אמון בריא". 50% מכלל האוכלוסייה חושבים כי הפחתת מעורבות המדינה בענייני האזרח הינה "טובה מאוד" או "טובה" ו-13% נוספים חושבים כי היא "לא טובה אך הכרחית". 56% רוצים יותר שליטה ואחריות בידי המועצות המקומיות. מעבר לכך מצביעה העובדה כי 75% תומכים בחוקה לישראל, על הרצון של הרוב למיסוד יותר פונדמנטלי של זכויות דמוקרטיות בסיסיות.

ניתן לפרש מגמה זו כחוסר אמון ביושר מוסדות המדינה. פירוש זה מקבל תמיכה מאחד הנתונים הבולטים של הסקר: 89% מכלל הציבור חושב כי השחיתות הציבורית מהווה סכנה לדמוקרטיה ולשלטון החוק וכי השחיתות הנה "סרטן הנטוע עמוק במוסדות המדינה" כפי שאמר מבקר המדינה **מיכה לינדנשטראוס**. נתון חיובי זה מצביע על החשיבות שרוב מכריע של אזרחי ישראל מייחסים לשלטון החוק כאחד מעמודי התווך של הדמוקרטיה.

ניתן אפוא לומר, לסיכום, כי ישראל מהווה בעצם דגם של דמוקרטיה ליברלית-מתגוננת. רוב האוכלוסייה על כל מגזריה תומכת בהליך הדמוקרטי ובערכים ליברליים אך בשל הקונפליקט הלאומי בו היא נמצאת, ניתן לראות במגזרים השונים נכונות חלקית בלבד למימוש בפועל של ערכים ליברליים

ודמוקרטיים אלה, בכל הכרוך בזכויות המיעוט הערבי .

תוצאות אלה מראות ללא ספק את נחיצות העמקת הידע לגבי ערכים ליברליים ודמוקרטיים ע"י חינוך פוליטי, קידום אזרחות פעילה ודיון ציבורי על ערכים אלה. במשך כמעט 50 שנה, הקרן שלנו, קרן פרידריך נאומן אכן פועלת למימוש יעדים אלה בגרמניה וברחבי העולם.

ד"ר הנס-גיאורג
פלק

ד"ר הנס-גיאורג פלק הוא נציג קרן פרידריך נאומן בישראל, הקרן הגרמנית למדיניות ליברלית, אשר הוקמה על ידי נשיאה הראשון של גרמניה המערבית – תיאודור הויס. הקרן מקדמת ערכים ליברליים ודמוקרטיים כגון זכויות האדם, שוויון הזדמנויות, תחרות חופשית, חינוך אזרחי והפחתת מעורבות המדינה בענייני האזרח, במדינות שונות בעולם. במסגרת זו הקרן פועלת גם בישראל משנת 1983